

TRANSPARENCY
INTERNATIONAL

Korruptsioonivaba Eesti

LÄBIPAISTVA JA EETILISE EUROOPA LIIDU NIMEL

Transparency International

Europarlamenti valimiste deklaratsioon 2019

Seekordsed Euroopa Liidu Parlamendi valimised on hea võimalus uuendada liidu demokraatlikke väärtusi ning tõsta läbipaistvuse, avatuse ja õigluse printsiibid EL keskmesse. Transparency International kutsub üles nii Parlamendi kandidaate kui ka Euroopa Komisjoni eesistujaid üles nendele eesmärkidele pühendumata nii indiviidi kui institutsiooni tasemel.

EL-i asutamisleppe autorid seadsid eesmärgiks „kaotada Euroopas eksisteerivad barjäärid“. Üle 60 aasta hiljem on korruptsioon endiselt üks peamisi takistusi algse visiooni – liit, kus valitsevad õigusriikluse, demokraatliku koostöö ja sotsiaalse õigluse printsiibid – täitmisel. Korruptsioon takistab ja õõnestab nii investeeringute ja jõukuse kasvatamist, ausat konkurentsi, innovatsiooni, kestlikku arengut, julgeolekut kui ka usaldust institutsioonide vastu. Veelgi olulisem on korruptsiooni mõju kasvavale ebavõrdsusele, mis on kaasaegse Euroopa üks suurimaid inimesi ja ühiskonda lõhestavaid tegureid.

EL on pikka aega tegelenud hea valitsemise, õigusriikluse ja korruptsioonivastase reformi edendamise, seda eriti lõuna- ja idasuunalise laienemise käigus. Reformid, mida riigid pidid EL-iga liitumiseks ellu viima, on kahtlemata kaasa aidanud korruptsiooni vähendamisele ja sadade miljonite haavatavate kodanike elu parandanud. Lisaks on need reformid pakkunud ainest erinevatele initsiatiividele üle liidu, sest ükski liikmesriik pole tõsisest ja kõrgetasemelistest korruptsioonijuhtumitest seni puutumatuks jäänud.

Saavutatu on aga kergesti tagasipööratav. Peame sisse viidud meetmetele pidevalt tähelepanu pöörama ja neid ajakohastama. Seetõttu on Transparency International järgmiseks viieks aastaks kokku leppinud ambitsioonikas tegevuskavas, mis kaitseks õigusriiklust ja neid, kes seda kaitsevad; mis ennetaks korrumppeerunud isikutel nautida samu vabadusi, millele on õigus seaduskuulekad EL-i kodanikud; ja mis muudaks EL-i institutsioonid oma läbipaistva ja vastutustundliku seadusloomega teistele eeskujuks.

Meie eesmärgid on ambitsioonikad, kuid konstruktiivsed ja saavutatavad. Osana laiemast reformikavast näitavad need, et esmajoones on EL vahend selleks, et kaitsta ja edendada oma kodanike põhiõigusi.

Järgnevad ettepanekud on sündinud 25 aasta pikkusest korruptsioonivastase tegevuse kogemusest ning eranditult eesmärkidele pühendumusest. Leiame, et korruptsiooni vähendamist ei saa lahutada ühiskonna kõige haavatavamate ega inimõiguste kaitsest. See on kestliku ühiskonna, õigusriikluse ja demokraatlike institutsioonide edendamise nurgakivi. Seetõttu kutsume teid üles uuendama EL-i väärtusi ning tagama, et terviklikkus ja läbipaistvus on liidu missiooni keskmes.

Korruptsioonivaba Eesti, Transparency Internationali Eesti ühing, kutsub kõiki Eesti liikmekandidaate andma oma panus liidu läbipaistvamaks muutmisel. Esimene samm sellel teel ongi liituda EL-i parlamendisaadiku kandidaadi deklaratsiooniga.

EUROOPA PARLAMENDI LIIKMEKANDIDAADI DEKLARATSIOON

Ühing Korruptsioonivaba Eesti kutsub läbipaistva ja eetilise Euroopa Liidu nimel kõiki Euroopa Parlamendi liikmekandidaate liituma järgneva deklaratsiooniga.

Parlamendisaadikuna luban, et...

1. Tegutsen eetiliselt ja läbipaistvalt. Selleks avalikustan kogu informatsiooni hüvitiste kasutamise kohta, kohtun vaid registreeritud lobistidega ning avalikustan nendega kohtumised vastavas e-registris.
2. Ei asu pärast saadikuvolituste lõppemist ja üleminekutoetuse saamise ajal tööle ühegi EL-i läbipaistvusregistris oleva lobiorganisatsiooni heaks.
3. Toetan iseseisva eetilise järelevalve institutsiooni loomist, mis tegeleks huvide konflikti, nn pöördukse efekti ja lobitöö läbipaistvuse seirega.

ETTEPANEKUD EUROOPA LIIDULE

Õigusriigi põhimõtete järgimise tagamine kogu Euroopa Liidus

Viimastel aastatel on nii mõneski EL-i liikmesriigis toimunud järjepidev ja murettekitav õigusriigi põhimõtete õõnestamine. Riigipoolset kohtuvõimu kallutamist ja kodanikuühiskonna tegutsemisvabaduse piiramist ei saa liit tolereerida. Tervele Euroopale mõjusid šokeerivalt aastatagused kahe korruptsiooni uuriva ajakirjaniku mõrvad.

Euroopa Komisjon peaks nendel põhjustel astuma koheseid ja otsustavaid samme, et taastada oma liikmesriikides õigusriiklus ning tagada, et EL-i põhimõtteid ja väärtusi järgitakse. Esiteks tuleks Komisjonil luua alaline õigusnormide seire süsteem, mis sisaldaks muuhulgas süstemaatilise korruptsiooni, sõltumatu kohtuvõimu, vaba ajakirjanduse ja ühinemisõiguse mõõdikuid. Teiseks peaks Komisjonile antama suurem otsustusõigus rahastuse peatamiseks, kui õigusriigi põhimõtteid ei järgita. Kolmandaks lasub EL-il kohustus kaitsta demokraatiat ning inimõiguste ja õigusriigi aktiviste ja ajakirjanikke, seda nii vilepuhujate tõhusa seadusliku kaitse kui ka kodanikuühiskonna ja meedia järjepideva rahastamise kaudu (nt Euroopa väärtuste rahastamisvahendi kaudu).

Konkreetsed tegevused:

- Tagada, et Euroopa Komisjonil on õigus peatada EL-i rahastus juhtudel, kui tegu on süstemaatilise korruptsiooni või püsivate ja tõsiste õigusnormide rikkumistega
- Sanktsioonimehhanismide asjakohasuse ja tõhususe tagamiseks tuleb Euroopa Komisjonil regulaarselt avaldada liikmesriikide korruptsioonialased riskihindamised
- Jõustada nn vilepuhujate kaitse direktiiv, mis tagab kaitsemeetmed ja õiguste kõrged standardid
- Tagada, et nii ärisaladuste direktiiv kui ka liikmesriikide seadusandlusesse üleviidud nn vilepuhujate direktiiv vastavad Transparency Internationali rahvusvahelistele printsiipidele

Korrumpeerunud isikute ja nende illegaalse raha Euroopa Liitu sisenemise ennetamine

Hiljuti vastuvõetud, järjekorras viies rahapesuvastane direktiiv oli EL-i jaoks suur samm. Sellegi poolest leiavad kuritegelikud isikud ja organisatsioonid uusi viise, kuidas EL-is tegutseda. Kodakondsuse ja elamislubade müük – nn kuldsete viisade programmid (ing. k *golden visa programmes*) – on nii mõneski liikmesriigis jõudsalt kasvanud. Võttes arvesse selliste programmide liiduülest mõju, tuleb EL-il kaasnevaid riske põhjalikult hinnata, määrata minimaalsed hoolsuskohustuse

nõuded ja luua kohaldatavad standardid, mille põhjal ja piires nn kuldse viisa programmid toimida võivad. Et piirata korrumpeerunud ja inimõigusi raskelt rikkunud isikute ning nende raha liikumist liitu ja liidu sees, kutsume EL-i üles vastu võtma nn Magnitski akti sarnane seadusandlus.

Konkreetsed tegevused:

- Luua üleliidulised standardid, mis reguleeriksid nn kuldse viisa programme
- Tagada meetmed tegelike kasusaajate registrite tõhusaks toimimiseks
- Asjakohastada kuritegeliku vara konfiskeerimise direktiiv
- EL-i tasemel tegutseda selle nimel, et sanktsioneerida kõrgetasemelist korruptsiooni

Iseseisva eetikaküsimustega tegeleva üksuse loomine

Viimastel aastatel oleme märganud mitmeid probleeme, mis on tingitud iseseisva ja sõltumatu eetilise järelevalve puudumisest. Komisjoni nn pöördukse juhtumeid kontrollivad ametisolevad volinikud. Parlamendisaadikute kõrvaltegevuste eetikaprobleemide üle arutavad parlamendisaadikud. Seetõttu kutsume üles sisse seadma iseseisva ja piisavate ressurssidega varustatud EL-i eetika üksus, mis kontrolliks huvide konflikti olukordi, nn pöördukse efekti ja lobitöö läbipaistvust kõikides EL-i institutsioonides. Näiteks sobiks sellist rolli täitma suurenenud võimekuse ja mandaadiga EL-i pettusevastane amet (OLAF).

Eetikaüksuse ülesanneteks oleks:

- Ajakohaselt ja avaandmetena avaldada parlamendisaadikuid, volinikke ja EL-i ametnikke puudutav informatsioon
- Välja anda siduvaid soovitusi nii volinikele kui parlamendisaadikutele

Seadusloome läbipaistvuse suurendamine

EL-i seadusloome ligipääsetavuse ja läbipaistvuse huvides kutsume EL-i Nõukogu tagama, et EL-i seaduste läbirääkimiste jooksul salvestatakse ja avalikustatakse kõik liikmesriikide seisukohad.

Transparency International EU on osa globaalsest korruptsioonivastasest liikumisest, mis hõlmab üle 100 ühingu üle maailma. 2008. aastast on Transparency International EU töötab globaalse liikumise piirkondliku ühendusena ning tihedas koostöös Transparency Internationali sekretariaadiga (Berliin, Saksamaa).

Transparency International EU juhib liikumise Euroopa Liidu suunalist huvikaitset ja eestkostet, seda aga eriti ühistegevuses 24 ühinguga, mis tegutsevad Euroopa Liidu liikmesriikides.

Transparency International EU eesmärgiks on ennetada korruptsiooni ja edendada läbipaistvust, usaldusväärsust ja vastutustundlikkust EL-i institutsioonides ning selle poliitikate ja seadusandluse raames.

www.transparency.eu

Korruptsioonivaba Eesti (KVE) on mittetulunduslik vabaühendus, mille eesmärgiks on järjepidev korruptsiooni ennetamine, korruptsioonialase teadlikkuse tõstmine ning korruptsioonitaseme monitoorimine ja analüüs Eesti ühiskonnas.

KVE on rahvusvahelise organisatsiooni Transparency International akrediteeritud esindaja Eestis.

www.transparency.ee